

• УРОКИ ІСТОРІЇ

БЕЗ СТРОКУ ДАВНОСТІ

У Полтаві провели просвітницький захід
 “Злочини Третього Райху: проблематика питання,
 дослідження, увічнення пам'яті”

ДЕРЖАВНИЙ архів Полтавської області ініціював засідання за круглим столом на тему “Злочини Третього Райху: проблематика питання, дослідження, увічнення пам'яті”. Захід організували з нагоди вшанування 80-х років від початку масових розстрілів, здійснених гітлерівцями у Києві, в Бабиному Яру (29–30 вересня 1941 року). До проведення долучилися Полтавський офіс Північно-східного міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті (УІНП), представники громадськості, департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, науковці Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, вчителі, архівісти, краєзнавці.

Ніколи знову...

ОРГАНІЗАТОРИ мали на меті проаналізувати злочини нацистів під час Другої світової війни на теренах Полтавщини, плекати пам'ять про Голокост і Бабин Яр,

пошанувати “Праведників народів світу” з України. Такого почесного звання удостоюються з 1963 року люди, які в роки нацистської окупації рятували євреїв від загибелі.

Спікер “круглого столу”, заступник директора Державного архіву Полтавської області, заслужений працівник культури України Тарас Пустовіт виголосив доповідь “До питання про визначення місць масових розстрілів мирного населення під час Другої світової війни”, а заступник директора з наукової частини Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського Володимир Мокляк висвітлив питання дослідження Голокосту на Полтавщині у період Другої світової війни. Юрій Варченко, заступник начальника управління – начальник відділу департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Полтавської обласної державної адміністрації, говорив про потребу нових підходів з вивчення теми Голокосту в навчальних закладах. Про роль громадських організацій з висвітлення маловідомих сторінок минулого та

увічнення пам'яті загиблих мирних громадян йшлося у виступі голови ГО “Українська культурна спадщина” (м. Київ) Олексія Новікова. Старший науковий співробітник Державного архіву Полтавської області В'ячеслав Сушко висвітлив прояви антисемітизму на шпальтах окупаційної періодичної преси Полтавщини.

Нацизм і більшовизм – чоботи на один копил шиті

“ЄВРЕЙСЬКЕ питання” в СРСР та Німеччині у 1920–1940 роки ХХ ст.” – такою була тема дослідження докторки історичних наук, завідувачки кафедри історії України ПНПУ імені В.Г. Короленка Людмили Бабенко. Вона наголосила: “Нацистському антисемітизму та Голокосту в роки II Світової війни, розв'язаному на території України, передувало антисемітизм у Російській імперії, який формувався задовго до Голокосту. Державний антисемітизм мав відвернути увагу населення від суспільно-політичних і економічних проблем, спрямувати ненависть проти сконструйованого “винуватця”. Відбувалася цинічна експлуатація нищих інстинктів людей. З другої половини 1930-х в СРСР стала утверджуватися політика державного антисемітизму. Його прояви – обмеження представництва євреїв у державних органах влади, особливо силових структурах, посилення асиміляційних процесів”. Професорка розповіла: “Уже за кілька тижнів після приходу Гітлера і нацистів до влади на вітринах єврейських крамниць з'явилися написи “В євреїв не купувати”, з роботи звільняли лікарів, адвокатів та журналістів, які були євреями, ухвалили дискримінаційні закони, які позбавляли євреїв будь-яких прав і майна. “Кришталева ніч” (нім. Reichskristallnacht – “ніч битого скла”) – назва першої, керованої нацистською державною владою Третього Рейху, акції прямого насильства щодо євреїв на території Німеччини, що відбулася в ніч з 9 на 10 листопада 1938 року.

Тоді було вбито близько 400 людей, зруйновано понад 1400 синагог, тисячі крамниць, помешкань, єврейських кладовищ. Станом на 10 листопада близько 30 тисяч євреїв були ув'язнені до концтаборів, з них сотні були вбиті або загинули через нестерпні умови. Дискримінація німецьких євреїв переросла у Голокост європейських євреїв на захоплених нацистами територіях”.

Праведники народів світу

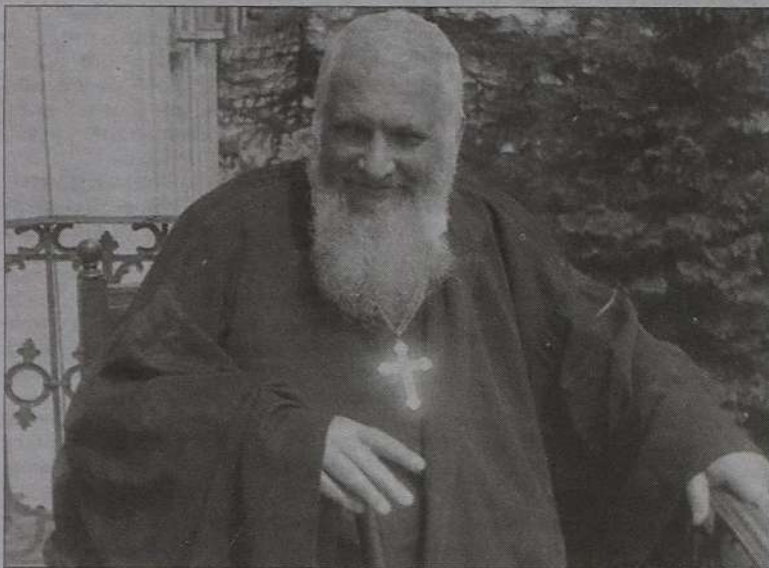
РЕГІОНАЛЬНИЙ представник УІНП в Полтавській області Олег Пустовгар зосередив увагу присутніх на діях ОУН, які були поміж тих, що рятували євреїв під час Другої світової війни. Детально зупинився на біографії уродженця Полтавщини Федора Вовка. На нього полювали радянські спецслужби, своєю підпільною діяльністю він був небезпечний для окупаційної нацистської влади у роки Другої світової, а за порятунок євреїв мав би бути розстріляний. Громадський і політичний діяч, віцепрезидент Української Головної Визвольної Ради (УГВР), діяч ОУН і соратник Степана Бандери Федір Іванович Вовк народився 1903 року в селі Очеретувате Хорольського повіту (нині Семенівська ОТГ Полтавської області). На початку війни жив у Нікополі. До приходу німців він працював директором школи, а під нацистською окупацією – головним агрономом земельної управи Нікопольської округи. Влітку 1941-го став керівником ОУН на Нікопольщині й створив підпільну мережу, яка нарахувала близько 100 членів. Коли почалися переслідування євреїв, Федір Вовк разом з дружиною рятував родину своєї колишньої колеги, вчительки Сари Бакст. Вона да-

ла свідчення для “Яд Вашем” (ізраїльська державна інституція, яка досліджує Голокост), де у 1998 році визнали Федора Вовка та його дружину “Праведниками народів світу”. А перший серед українців 11 лютого 1976-го це звання присвоєно Олені Вітер, настоятельці греко-католицького монастиря та члену Організації Українських Націоналістів. У львівському сиротинці, що знаходився під її опікою, ігуменя переховувала від нацистів єврейських дітей.

Йшлося й про дружину Головного командира УПА Романа Шухевича Наталію, яка разом із чоловіком врятувала єврейську дівчину Ірину Райхенберг, про священника і активіста ОУН з 1930-х Омеляна Ковча. Присутні переглянули відеоролик про митрополита Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького, який під час нацистської окупації врятував життя понад 200 євреям на Галичині, започаткувавши й очоливши кампанію з їх переховування за участю великої кількості духовенства УГКЦ. Відео створене Українським інститутом національної пам'яті в рамках циклу “Люди епохи”.

У межах заходу відбулася презентація циклу соціальних роликів від ГО “Всеукраїнський благодійний фонд “Заради тебе” та Інституту нацпам'яті про жителів України, що рятували євреїв від Голокосту. Наголошувалося, що Україна посідає четверте місце за кількістю Праведників народів світу серед країн, в яких встановлено факти порятунку євреїв. Станом на 1 січня 2021 року відомо імена 2673 Праведників з України.

**Полтавський офіс
 Північно-східного
 міжрегіонального
 відділу УІНП.**

✓ Митрополит Андрей Шептицький, як і багато християнських священиків різних конфесій в Україні, рятували євреїв у роки нацистської окупації від розправи фашистів.

Фото з Інтернету